

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 84
אדר א' תשע"ז

מוקד העירוב השכונתי
בני ברק
054-84-83-320

של מורה היתר לעצמם, שיהיה בגדר "מוטב שיהיו שווגין ואל יהיו מזידין", שדין זה נאמר בפוסקים רק כאשר ברור שלא יקימו ולא ימנעו אף אם יאמרו להם את האיסור.

תשובות בניסוח מעודן, והרצה להבין יבין

התשובות שהיו צריכים אנשי המוקד להשיב לאותם שואלים, היו תשובות קשות מאוד, בניסוחם ובאחריותם, מצד אחד צריך למנוע מטלטול האסור עד כמה שאפשר, ומצד שני להשאיר פתח להיות מורה היתר לאותם שגם אם ידעו לא ימנעו את עצמם [מחמת שלא הורגלו בחומרת האיסור לטלטל כשאין עירוב תקין], ובמקביל שלא לגרום ח"ו שגם מי שהיה מונע את עצמו אילו התשובה היתה חדה וברורה, ילך ויטלטל בעקבות המשמעות הפרשנית כביכול, שיש מקום לסמוך, על מה שאינו ראוי כלל. איננו יודעים מה קרה אחרי כל התשובה, ובהרבה מקרים סיפרו אח"כ שהשואלים נמנעו מלטלטל, אבל שאר המתארחים ששמעו על כך, המציאו לעצמם היתר בצורות שונות ובסברות שאינן נכונות, רח"ל.

במקרים רבים המשיב מוכרח לענות בהסתייגות גדולה, מחמת הסיבה הנ"ל ומחמת סיבות נוספות, ולכן מן ההכרח הוא לציין ולהודיע בזאת, אל כל קוראי הגליונות, ואל משפחותיהם, אשר כבר השכילו להבין את המעב הנורא, של עירוב שאינו מפקח ע"י אדם היודע את ההלכות המורכבות של העירובים, ואינו בקי בהתאמות הפרקטיקה המצויה בימינו, או שלא עומדים לרשותו אמצעים ותקציבים כפי הנצרך לרמת העירוב שתחת פיקוחו. כאשר אחד מדברים אלו לוקה בחסר, מגיעים מהר למצב שהעירוב אינו כשר, אינו עירוב, והטלטול אסור בהחלט.

לכן במקרה שהמשיב עונה שהעירוב אינו ברמה המהודרת או הטובה, דהיינו שהעירוב אינו כהכרעת ההלכה לפי ההוראות המקובלות אצל הרבנים, פוסקי זמנינו, אבל יש שיטות חשובות באחרונים שהתירו, וכמותם מורים בשעת הדחק, א"כ מי שנדחק לתת לילדים לטלטל, אין מזיזים אותם. אבל באופן שהמשיב עונה שהעירוב אינו בשביל בני תורה, או שיש בעיה קשה לטלטל בו. די בתשובה זו כדי להבין שהטלטול אסור, וצריך לעשות כל מאמץ שלא לטלטל אפילו ע"י קטנים.

מדוע בעירוב סבורים לסמוך על כל אדם

בשבועות האחרונים היו אברכים שקיבלו תשובה כזו, והתעקשו לשאול מה רע בעירוב הפשוט של הישוב. עד כדי שהיה גם מקום שאמרו שהבד"ץ באמצע חידוש העירוב, ואומר שעדיין אינו נותן את ההכשר, ובכל זאת האברך ביקש את הטלפון של האחראי הקודם מהישוב, כדי שהוא יאמר לו שאפשר לסמוך על העירוב. המוקד השיב להם בשאלה, האם היתם נותנים לילד הקטן לאכול דבר שהבד"ץ אינו נותן לו הכשר, ואדם מהישוב אומר שזה כשר? כמו שברור לך שלא תתן מאכל מכשרות כזו, כמו"כ ברור שאי אפשר לטלטל בכשרות שאינה טובה להבד"ץ.

האברכים השואלים הבינו את הענין והתנצלו ואמרו, שהם חשבו שבכשרות המאכלים יש בעיות מצויות, אבל בעירוב לא נראה להם שיש כ"כ בעיות, ולכן היו סבורים לסמוך גם על אמירת אדם מן הכפר שאינו מוכר.

מי שקורא את הגליונות יודע, שבכשרות העירוב יש בעיות קשות עשרת מונים, יותר מכשרות המאכלים, שהרי ברוב העירובים הפשוטים נמצאים דברים שאינם טובים. יש לך הרבה סיבות, ואי אפשר לפורטם, זו מערכת שונה לגמרי, במאכלים יש מספר מוצרים קבוע וברור, בעירוב יש כל שבוע תיקון שאינו ברור, ומי מחליט איך לתקן אותו, בהחלטה של רגע, וצריך להמשיך הלאה. כשרות המאכלים מקבלת כסף מהמפעל ומבעל העסק, יש תקציב לבדוק אם רוצים, לעומת זאת בעירוב כמעט אין תקציב. הדברים הם מוזעזעים, ואיך יתכן לסמוך על שמועה או עדות, בלי חותמת כשרות מוסמכת?

קיטנה לילדים מוגבלים בישוב שאין בו עירוב

בשבועות האחרונים התגברה מאוד המודעות והדרישה לעירוב כשר מהלכה, בקרב המשפחות הנוסעות לשבת לישובים ומקומות נופש, ורבים מתקשרים לברר לפני שמהליטים את מקום הנסיעה, כדי שלפי כשרות העירוב בישוב, יקבעו את מקום נסיעתם.

בחודש האחרון התקשרה אשה באמצע שבוע, ושאלה על העירוב בישוב מסוים ליד בית שמש, המוקד השיב לה שבישוב זה אין עירוב כלל. הדברים לא נאמרו מתוך השערה, אלא מתוך ידיעה מצערת, שגם חלק מבני הישוב שם יודעים אותה, ואחת מהמשפחות שמשכירות שם חדרי אירוח, אומרת למתארחים שיעשו עירוב לחצר בלבד, ומספרת שבאים לשם רבנים ואדמו"רים ועושים עירוב ע"י שמעמידים את פח האשפה במקום פלוני, וחוט במקום פלוני. מעבר לכך, שאר התושבים סבורים ואומרים לשוכרים שיש עירוב, ואנשים תמימים מאמינים, שבישוב שיש רב מסתמא יש עירוב. אבל מי הרב, ומה הוא אומר על העירוב, זה הם לא חושבים לברר.

האשה שהתקשרה שמעה על כך גם ממקום נוסף, והתחננה שנשלח מישהו לעשות לה עירוב בחצר של שני המבנים לעשות לה עירוב בחצר של שני המבנים שהם שכרו, מדובר בקיטנה לילדים מוגבלים בכסאות גלגלים, שהיבים להוציא אותם ע"י טלטול, ואם לא יהיה עירוב הם יצטרכו לבטל את כל התכנית והאירוח, ולהפסיד הרבה כספים. קיטנה לילדים כאלו היא מצוה גדולה, וגם ככה אין בה רווח אלא היא מתרומות בלבד, היא מוכנה לשלם רק סכום סימלי שיבוא מישהו ויעשה מה שצריך, כי אין איתם אדם שיוכל לעשות בעצמו.

במקרה זה היתה סיע"ד למוקד, שמצא אברך ת"ח מבית שמש שהיה מוכן לעשות להם עירוב בהתנדבות, והוא הגיע למקום, והתקשר משם לשאול כל פרט איך לתקן ואיך לעשות, ועשה להם עירוב לאותה שבת.

מבררים על העירוב רק סמוך לשבת, ומה עושים?

תקופה ארוכה שהיו הרבה משפחות שהתקשרו לברר על העירוב בישוב שהם שוהים, אבל ברוב המקרים הם התקשרו רק ביום שישי, אחרי שכבר שכרו דירה וחלקם כבר הגיעו למקום, וכבר לא היתה ברירה בידם, אלא רק להישאר בדירה עם התינוק למשך כל השבת, [או שאחד מבני הבית ישאר עם התינוק, והשאר יטיילו]. במקרים אחרים שהמקום שאוכלים בו היה במבנה אחר ממקום השינה, היתה התמודדות ונסיון קשה מאוד, לאותן משפחות שבאו עם תינוקות, ופתאום התברר להם שאי אפשר לטלטל אותו. מצד אחד אי אפשר שלא ללכת למקום שבו עורכים את סעודות השבת, שהרי אין להם מה לאכול בחדר, אבל גם אי אפשר להשאיר את התינוק בדירה לבד. כמו כן אי אפשר לטלטל את האוכל לבן המשפחה שנשאר עם התינוק בדירה, לבד, או להשאיר את התינוק כל השבת בחדר אוכל. ובנוסף מה יאמרו הקרובים שהם היו אמורים לאכול אצלם, או להיות ביחד עימם בשבת חתן, או השכנים שנחיו קעת שכנים ליום אחד וגם הם משפיעים של שיקול הדעת של האדם, [ומי שהיה במצבים כאלו, יבין את המשמעות של הלחץ העצום שבו הם נמצאים].

היו שנקלעו לישובים שהאחראי מתפקד ועושה את הפיקוח על החוטים כל שבוע כהלכה, רק יש את הקולות הידועות בעירובים עירוניים, שקשה להתמודד איתן. אבל היו שהתארחו בישובים וערים שגם הפיקוח לא טוב, גנון שהאחראי קשר חוטים מן הצד, ואינו יודע שצריך לקשור מעל גביו, או שסומכים על תל שאינו מתלקט בכלול, או על חוטי השמל שהלחיים אינם מתקיימים תמיד, ועוד היו מקומות גרועים יותר שבכלל אין בהם עירוב. המוקד השתדל להורות להם את האיסור בזהירות הראויה, באופן שידעו שלא לטלטל, והמטלטלים יישארו במצב

גם כשהאחראי טוב יתכן שהעירוב אינו טוב

בשבוע האחרון היה שליח של מוקד העירוב בעיר חילונית שיש בה כמה מאות שומרי מצוות, וכעת מתחיל להיות בה התישבות חרדית, וכבר גרים בה כמה משפחות אברכים, ויש בה כולל אברכים יום שלם. ראש הכולל נקלע לבעיה שהאברכים שאלו מה להורות לנשותיהם בענין הטלטול בשבת. הרי בדורינו נראה לנשים שלא שייך להישאר כל השבת בבית. ראש הכולל ידע שיש אדם חרדי שבודק את העירוב כל שבוע, אבל הוא הכיר מהסיפורים הרבים שבגלוינות, שזה עדיין לא מספיק בשביל לדעת שהעירוב טוב, ולכן הוא ביקש ממוקד העירוב שיבואו לבדוק. ראש הכולל קישר את המוקד עם רב נוסף שהיה בקשר עם האחראי, ותיאם פגישה בין האחראי למוקד שיבדוק את העירוב.

הבודק הגיע והסתובב עם האחראי, ושיבח את האחראי על התמסרותו הרבה לבדוק ולתקן את העירוב, גם בתנאים קשים. ובכל זאת היה חשוב מאוד שהבודק הגיע, שע"ז תקנו כמה דברים שהיו צריכים תיקון.

המכשול בקשירת החוט לעמודים בגובה 10 מטר

בהרבה מקומות השתמשו שם בעמודי תאורה בגובה 10-9 מטר, שבראש העמוד סמוך למנורה, יש כובע וצינור צר יותר, במצב כזה אם קושרים את החוט בחלק הצר, יוצא שהוא מעל גביו של החלק הרחב, והוא כשר לשמש לצורת הפתח לעירוב. אמנם כמובן שכשרות זו היא רק ברמה עירונית, שמקילים בחוט שוקע חוט מתנדנד ברמה מועטת, כיון שבמצב כזה החלק שבאמת נקרא עמוד של העירוב, זה רק הבלטיה שבאותו צד שהחוט יוצא ממנו, כלומר שנים או שלושה ס"מ, וברור שהחוט יתנדנד יותר משלשה ס"מ, גם אם ימתחו אותו חזק, וכן החוט שוקע במשך הזמן. ולכן לפי ההוראות המקובלות בעירובים הטובים, אין אפשרות להכשיר עמודים וחוטים במצב כזה, אלא העירוב נסמך על השיטות המקילות, ואכמ"ל.

אבל מעבר לנושאים האלו, יש בצורה הזו בעיה הרבה יותר קשה, שאם נקרע חוט, וזה קורה שם הרבה עקב שינוי מזג האוויר [בצירוף שהחוטים ישנים, וגם סוג החוט נראה פחות עמיד], אי אפשר לקחת סולם ולקשור חוט, וגם אי אפשר להשתמש במוט טלסקופי, כפי שמשתמשים בשאר העירובים בערים, כי אין שום אפשרות להגיע לגובה כזה, אלא חייבים להזמין מנוף מיוחד, שיעלה אדם לראש העמוד לקשור את החוט. כמובן שלאחראי אין מנוף, והוא לא יכול לבד להתמודד עם קשירת החוט אפילו בחוט אחד, וכל העירוב יכול להיות פסול במצב כזה, ואין בידו מה לעשות. אבל לאחראי הזה יש סיעתא דשמיא, שהעובד האחראי על המנוף של העיריה שומר מצוות, וכשהוא יודע שאם לא יבוא עם המנוף לא יהיה עירוב לכל העיר, הוא מגיע עם המנוף. [משא"כ במקומות שצריך לגוים ענפים שנוגעים בחוט, הוא לא מגיע, ואין לאחראי מה לעשות, אלא הוא מחכה שהחוט יקרע...].

בניית העירוב בצורה שיוכלו לתקן בקלות

הדברים אינם פשוטים כלל, האחראי ציין שבמשך השנים האחרונות היו שלוש שבתות שלא היה עירוב, פעם אחת המנוף התקלקל, וממילא לא היתה אפשרות לקשור את החוט שנקרע. ופעם אחת היה מזג אוויר סוער והיו תשעה חוטים קרועים, וזה כבר מידי הרבה בשביל המנוף. ופעם שלישית מסביבה אחרת. הבונים את העירובים לא תמיד חושבים על הבעיה שתהיה לתחזק אותם, ואח"כ האחראי עומד בחוסר אונים, ואינו יודע מהי המחויבות שלו בתור אדם שכל העיר סומכת עליו, כל שבת מאות אלפי אנשים, ועשרות אלפי אנשים, נכשלים ח"ו באיסור גמור ע"ז.

בשנים האחרונות מקפידים מאוד להורות למועצות, להחליף את העמודים שיש בהם קושי בתחזוקה, אלא שלא בכל מקום זה דבר קל, מדובר בהוצאה כספית גדולה, שביחס להוצאות של מועצה זה מעט מאוד, וזה כמו לחדש כביש של רחוב אחד, אבל בעיני קדושה ודת זה תמיד קשה יותר, וצריך להפעיל הרבה קשרים כדי להצליח לשפר את העירוב. אנו מקוים שבזכות ההתעוררות של הציבור, והדרישה הגוברת, נקבל מכל מקום סיוע מכל נציגי הצבור, שיתמכו תמיד להוציא את ההוצאות הגדולות הנצרכות לתחזוקת העירוב, ובעז"ה יהיה בכל מקום כל שבת, עירוב כשר כהלכה.

קשירת החוט במקום שיוכל לזוז והעירוב יפסל

במקום אחר הגיע הבודק לשורה של עמודי תאורה חדשים, שהוא לא ראה כמותם באף מקום אחר. בראש העמוד יש מסגרת חלולה לנוי, ופס ברזל שוכב

[מאוזן] למעלה, כעשרים ס"מ מעל ראש העמוד (ראה תמונה). האחראי ניצל את העמודים שישמשו לצורות הפתח לעירוב, כנאמר כל פעל ה' למענהו, הכל נעשה בשביל שבסוף ישתמשו בו שומרי מצוות. בצורה כזו הוא עשה צורות הפתח לאורך כמה מאות מטרים, וקשר את החוט על אמצע הפס השוכב, שיהיה מכוון מעל העמוד.

הבודק הבחין מרחוק שבצורה כזו סביר להניח שתהיה בעיה חמורה, כיון שאין לחוט מקום מוגדר, ובקלות אפשר לטעות ולקשור אותו בצד, ואפילו אם קשרו אותו באמצע יתכן שהוא יחליק ויזוז לצד. הוא עלה כמה גרמי מדרגות, וכבר בעמוד השני הוא גילה לצערו את הבעיה הזו. לכל עמוד יש שני חוטים, אחת לצוה"פ שלפניו, ואחת לצוה"פ שממנו והלאה. בעמוד הזה חוט הראשון היה טוב, הקשר של החוט היה באמצע של הפס השוכב מכוון מעל העמוד, אבל המשך החוט היה כרוך על הפס ויצא מקצה הפס, דהיינו מהצד, באופן שאינו מעל העמוד שבמרכז, והוא פסול ממש. הבודק התבונן וחשב אולי ניתן לומר שהכל נחשב עמוד אחד, וכל הפס השוכב הוא כביכול ראש העמוד, וא"כ כיון שהחוט יוצא מעל הפס

חוט שקשור למסגרת ועובר מן הצד לעמוד

בכל מקום שהוא, הרי זה נחשב מעל גביו של העמוד. אבל לפי הנסיון שרכש מהשאלות ששאל את הרבנים, הוא ידע שבמצב שיש חלל תחת הפס, והעמוד אינו מתחתו, אי אפשר להחשיבו להמשך של העמוד. כמו"כ פס מאוזן, אינו יכול להיות המשך של עמוד, שצורתו היא במאונך. לכן רק באופן שהחוט מכוון מעל העמוד שבמרכז, שרגליו עומדות על הארץ, הוא כשר, אבל אם אינו מכוון מעל העמוד אינו כשר.

הבודק הכריע מיד ובבירור שהעירוב פסול בצורה כזו, אבל הוא לא ידע איך לומר את הדבר לאחראי שכל כך מתמסר, איך הוא יוכל לקבל כזה דבר מצער. בעדינות ובלשון מסופקת, הוא הציע את הענין לפני האחראי, ואמר לו שנראה שכאשר עושים צורת הפתח במצב כזה, יכול להיות בעיה שהחוט יזוז. האחראי אמר שזה בסדר, החוט קשור באמצע ואינו זז, הנה בעמוד הראשון החוט קשור באמצע. אמר לו הבודק שיבוא להמשך ויראה שהחוט יכול לזוז, [ואז מיד דיבר על הפתרון ואמר] לכן כדאי שיכניסו בורג מלמעלה, שיהיה מקום מוגדר שבו החוט צריך להיות, ולא יוכל לזוז לצד.

זהירות מחיבור לעמודי העיריה במקומות שיוכלים להתלונן

האחראי הצטרף לדון מיד על הפתרון, ואמר שצריך זהירות שלא לחבר ולקלקל בעמודים של העיריה. אם קושרים חוט מסביב לעמוד כמו שהחוט קשור עכשיו, אין בעיה, כיון שלא קילקלתי כלום. אבל לחזור ולחבר בורג זה יכול להיות אח"כ בעיה קשה, כיון שיוכל פתאום מישהו להתלונן, ואז זה מאוד מסובך, כיון שכל שינוי וחיבור בעמודי העיריה, צריך אישור של מחלקת התשתיות או ההנדסה, וזה מאוד לא פשוט לקבל מהם אישור. הדברים האלו אינם בכל עיר, אבל הם נכונים ברוב הערים, וחשוב לציין אותם כדי שידעו העוסקים בעירובים, לקחת את הענין בחשבון.

באחת הערים בדרום, קושרים עד היום לחיים סביב לעמודי תאורה, שהחוט כרוך מסביב לעמוד, ויש להם בעיה שהלחיים יכולים להסתובב לצד, כיון שהעמוד עגול, ואין לחוט במה להיתפס. וכן יש בעיה נוספת במצב הזה, שהלחיים קרובים מידי לעמוד, ואם העמוד נוטה קצת לכיוון הלחי יוצא שהוא עובר את הלחי. בשלב מסויים הם קראו לעובדי מוקד העירוב, שיקבעו לחיים חדישים וחזקים מברזל, ויעמידו אותם במקום הנכון והטוב מבחינה הלכתית. עובדי המוקד רגילים לחבר בצורה מקצועית וחזקה, והם קדחו בעמוד וחיברו בהלחמה. כעבור זמן קצר הגיע הפיקוח העירוני ועצר את העבודות, ונתן קנס של כמה מאות שקלים, על הפעולה ברכוש העיריה. לאחר מכן פנו נציגי הציבור החרדי לפעול לאשר את העבודה, ולגבי כל מה שהיה רק קשור מסביב לעמוד, הם הסכימו, אבל כדי לחבר עם ברגים והלחמה לעמודי תאורה, היה צריך לעבור אישור של מחלקת הנדסה, וזה לא הצליחו להעביר.

דברים אלו הם ענין של נסיון, שכדאי להעביר אותו לאחרים שלא התנסו, כדי שלא יתנסו. חשוב מאוד לקבל אישור על העבודות, אבל רצוי שיהיה אישור כללי, ולא להיצמד לעמודים של העיריה, כדי שלא להידבק לאישורים מיותרים, שהם מאוד מורכבים ומסבכים. [יש בענין זה עוד כמה פרטים, ואכ"מ].

חוט העירוב בצוואר של עמודים בגובה 10 מטר

פתרון להצמדת החוט באזיקון

בנוגע למקרה הנ"ל, שהעירוב היה על עמודי תאורה חדשים, שפס שוכב מעליהם, והחוט שקשור מעליו יכול לזוז לצד. הציע הבודק פתרון אחר, כדי שבכל זאת תהיה אפשרות לשמור שהחוט לא יברח לצד, ואמר לאחראי שיקשור חוט שזור [חוט ברזל כפול ושזור] על מקום קשירת החוט, וחוט ברזל שזור שמסובב חזק, אינו יכול לזוז לצד. האחראי קיבל את הרעיון, ומיד שיכלל אותו, ואמר שיהדק את החוט עם אזיקון, שיותר קל להתעסק איתו.

לאחר שעזבו את המקום, הבודק חשב לעצמו שיתכן שהחוט במצב הנ"ל עדיין לא היה פסול, מפני שבחלק התחתון של העמוד הוא מתרחב יותר, בעוד כשלושה ס"מ, וא"כ יתכן שהחוט שזוז לצד, היה עדיין מעל החלק הרחב, והחלק הרחב יכול להיות כלחי העמוד תחת החוט. אלא שהחלק הרחב בעמודים אלו לא גבוה י טפחים אלא לשיעור רח"נ. ובפרט שהחוט יכול לזוז עוד יותר לצד, והיה מחוץ לחלק הרחב. ובאמת היה עוד מקום כזה בהמשך, שהחוט הגיע לפינת הפס השוכב, ושם זה לא יכול להיות פתרון.

לסיום יש לציין לשבח את מסירותו של האחראי, שלמחרת בבוקר הוא התקשר לבודק של המוקד, להודיע שכבר טיפל בחוט וסידר אותו במקומו, יחד עם עוד שני דברים שהעיר לו. למרות שהיה מדובר באמצע שבוע, הוא לא המתין עד יום חמישי, אלא תיקן מיד. הדבר מראה על האיכפתיות שלו לענין, מלבד מסירותו הרבה מידי שבוע. ויה"ר שיוכה באמת להכשיר את העירוב כהלכה תמיד.

עמוד תאורה שהולך ונהיה צר ואינו בולט

באחד הישובים שהתארחו בו בשבועות האחרונים, הזמינו מומחה לעירובים שיבדוק את העירוב של הישוב, והוא ראה שם כמה דברים הצריכים תיקון, בין הדברים היה מקום אחד שקשרו את החוט מסביב לעמוד תאורה ישן, שאמנם הוא הולך ונהיה צר, אבל החלק התחתון אינו בולט ממש מהעליון, אלא העמוד מורכב מחתיכה אחת שהולכת ונהיית צרה [כצורת כובע ליצן]. בדין זה כתב החזו"א (סי' ע"א) שאין להכשיר את העמוד מדין שהחוט מעל החלק הרחב, אלא דינו כחוט מן הצד שהוא פסול. [וק"ו שכאשר יש עמוד שהתעקם, לא יועיל לקשור חוט מהצד העליון של העקמיות, שכביכול יחשב מעל העמוד, כיון שביחס לעמוד החוט קשור מן הצד].

עוד יש להוסיף דבר שאמר אחד מגדולי העוסקים בעירובים עירוניים, שמבחינה פרקטית אי אפשר להכשיר חוט הקשור מסביב לעמודי הנ"ל, גם אם היינו אומרים שהחוט יחשב מעל החלק התחתון, [כפי שיש אומרים שמשמע בשו"ת אבני נור סי' רצ"א ע"ש] כיון שהמציאות היא שהרבה עמודי תאורה נוטים, ובעמודים אלו שההפרש בין רוחב החלק העליון לרוחב החלק התחתון הוא כחמשה ס"מ, שנים וחצי ס"מ מכל צד [או מעט יותר, תלוי בגובה קשירת החוט]. יוצא שאם העמוד נוטה בסה"כ שנים וחצי ס"מ לכיוון של אחד החוטים, הרי אין חלק רחב מתחת החוט, כי ברגע שהעמוד נוטה והחלק הצר זז לצד, יוצא שהוא מעל החלק התחתון, או שהוא עובר אותו, והחוט שיוצא מלמעלה אינו מעל החלק התחתון. ובנטיה כזו קטנה אין שום הקפדה על העובדים של עמודי תאורה שיעשו ישר כל כך. הם אינם יודעים שאח"כ ישתמשו בהם לעירוב. וא"כ אין אפשרות לסמוך על החלק המתרחב, כשאינו בולט בצורה ניכרת, דהיינו שעשוי מצינור יותר רחב. [לפ"ו גם כאשר יש חלק מתרחב שבולט, כמו בעמודי התאורה החדשים הירוקים, צריך להקפיד שהעמוד יהיה ישר, ולא תהיה בו נטיה יותר מהחלק הבולט. ובמקומות שהחלק הבולט גבוה, יש להקפיד לקשור מעליו, סמוך ממש לבליטה, כדי שגם אם העמוד יהיה קצת עקום, יחשב שהחוט על גבי ראשו של החלק הבולט].

לחי מרשת מחוטי ברזל

והנה בישוב הנ"ל האחראי ידע שהחוט בעמוד תאורה נחשב מן הצד, ודאג להעמיד לחי מתחתיו. לצורך כך הוא לקח רשת מחוטי ברזל, המשמשת לגדרות בין חצרות, ועטף בה את העמוד. בלחי כזה יש בעיה שהוא מחורר ואינו שלם, ויש בו דין פתחי שימאי. ואמנם זה לא דבר שבור, ואין בו את הדין הראשון של פתחי שימאי, כיון שאינו נחשב פתח הרום, אבל יש בו את הדין השני של פתחי שימאי, שאינו עשוי כצורת פתחים, שאין דרך עשיית מוזות המשקוף מרשת

או מכל דבר מחורר. ולכן אין נכון להשתמש בו ללחי. [יש שמועה שאומרים בשם אחד מרבני ירושלים, שיש לחלק בין לחי שעשוי מפסים שוכבים וחור ביניהם, כעין משטח של חסורות, שהוא דומה לאבן נכנסת ואבן יוצאת ואינו כשר, לבין דבר שיש בו גם פסים עומדים דהיינו כצורת רשת, שהלבוד שלו גם בשתי וגם בערב, והוא כדבר שלם ואפשר להשתמש בו ללחי. אך רבני העירובים אמרו שהסבא לחלק ביניהם קשה מאוד, כיון שלא דנים בזה על דיני לבד, ודיני שתי וערב שנאמרו במחיצות, אלא על צורת עשיית פתחים, ובה לכאורה אין חילוק אם יש לבד מצד אחד או משני צדדים, וצ"ע. וכך הורו רבני העירובים שגם רשת אינה כשרה ללחי].

עמוד תאורה חדש נכפף שתמיד החוט מן הצד

במקום אחר שהגיע הבודק של מוקד העירוב, השתמשו בעמוד תאורה גבוה במיוחד, מסוג חדש ומעוגל, שהראש של העמוד נכפף בצורה מתעגלת, והחוט של העירוב היה קשור מסביב לחלקו העליון. יש אנשים שראו את השאלה הזו, והעירו שהעמוד עקום ואינו כשר. אבל באמת יש בזה בעיה הרבה יותר חמורה, שהרי החוט קשור מסביב לעמוד, והוא נחשב מן הצד. ולמרות שהעמוד מתכופף וא"כ החוט מעליו, מ"מ זה לא נחשב מעל גביו, אלא מעל צידו, וביחס לעמוד זה מן הצד [כמבואר לעיל].

הבודק של המוקד שהיה שם, דיבר עם האחראי, והאחראי טען שזה נמצא מעל גביו, כיון שהעמוד אינו חתיכה אחת, אלא מיוצר משתי חתיכות המורכבות זה לתוך זה, וא"כ זה כמו כובע בצוואר העמודים שיש מתחת החוט חלק רחב יותר שבולט מהעמוד. והחוט מעליו נחשב על גביו כנור לעיל. הבודק ראה שהעמוד אינו נראה

כדברי האחראי, וגם אם יש חיבור קטן, זה לא באותו מקום שהחוט קשור מעל גובה המנורה, קרוב לראש העמוד. אך הוא ראה שאין טעם להתוכח על המציאות, וסיים בחיבובות שצריך לבדוק איך למצוא פתרון יותר טוב. בצורה כזו האחראי קיבל את הדברים, ולמרות שבינתיים המצב נשאר כמו שהיה, אנו מקוים בהמשך להגיע לשינוי שיכשיר את העירוב.

לחי צמוד לעמוד מעל יציקת בטון ג' טפחים

מקרה אחר שהיה באחד העירובים שהשתמשו בעמודי תאורה שהחלק התחתון שלהם בולט, ובכל זאת במקום מסיים הוסיפו לחי לפניו, ע"י חתיכת

קרש דק [דיקט] שקשרו אותו עם חוטים מסביב לעמוד. הבודק הגיע לשם לפני כמה ימים, וטען שהלחי אינו כשר, כיון שהעמוד הזה עומד על יציקת בטון בגובה חצי מטר, והלחי אינו עומד בתוך ג' טפחים לקרקע, אלא חצי מטר מעל הקרקע. והיציקה אינה נחשבת קרקע, מפני שאין בה שטח של ד' על ד' טפחים, כשיעור המינימלי של שטח ברשויות של שבת (וכמבואר מהחזו"א סי' ע' סוס"ק י"ח). ואע"פ שבכל היציקה יחד יש ד' טפחים, מ"מ צריך שלפני הפתח דהיינו בתוך חלל הפתח תחת החוט יהיה שטח של קרקע, כדי שהעמוד יתייחס לשטח הקרקע של הפתח. [והיינו שיהיה ד' טפחים מהעמוד לכיוון אורך החוט, וברוחב ד' טפחים מהחוט כלפי פנים, שהוא שטח העירוב]. וא"כ כיון שהלחי אינו מגיע סמוך לקרקע [בתוך ג' טפחים], הרי הוא מחיצה תלויה ואינו כשר, כמו שכתב השו"ע (סי' שס"ג ס"ו).

הבודק פנה אל האחראי והסביר שיש דין שהלחי יהיה סמוך לקרקע, ויש פתרון פשוט להוריד את הלחי למטה שיהיה מחובר ליציקת הבטון, האחראי קיבל לתקן את הלחי, ובאותו שבוע הוא הודיע למוקד שכבר תיקן את הדבר.

לאחר מכן התבונן הבודק לעצמו, מדוע באמת היה לחי בעמוד הזה, הרי בצד השני של אותו עמוד הוא לא העמיד לחי, וכן במקומות נוספים הוא השתמש בעמודי תאורה כאלה וקשר את החוט מעל ראש העמוד, באופן שאין צורך בלחי, א"כ מדוע כאן הוא העמיד לחי. בהכרח שכאשר תכננו את העירוב באותו מקום, היתה הוראה מת"ח כלשהו על בעיה זו שהעמוד בצד הזה גבוה מהקרקע, ולכן צריך לחי מתחתיו. וא"כ הלחי נועד להתיר את הבעיה הנ"ל, רק שהוא לא הונח בצורה הנכונה. מדבר זה יש ללמוד, להסביר את סיבת התיקון וההתקנה לעוסקים

והם נוסכים שמחה ועידוד, ומאזנים את העוסקים להמשיך בעשייה, בתקוה שיגיעו בעז"ה למצב שהעירובים יהיו כהלכה. ובינתיים הם דורשים מכל מי שיראת ה' בליבו, לשמור את משפחתו ובני ביתו מלטלטל בעירובים שעדיין לא הגיעו לדרגה הזו.

באחד העירובים הצטרף לבדוק אברך ת"ח שרצה ללמוד את ההלכות ע"י ראייתם במישור המעשי, לאחר שעסק בלימוד השו"ע והמשנ"ב יותר משנתיים, הוא התפעל מהסיוע בעירוב, ואמר שהוא מגלה בזה צורה חדשה והלכות נוספות, שבלימוד בספרים בלי המחשה, הוא לא שיער בדעתו כמה נידונים יוצאים מההלכות, כאשר נתקלים במציאות למעשה. והוסיף לציין שבקריאת הגליונות יש הרבה מן המחשה הזו, שגם מי שאין לו פנאי ואפשרות להתלוות לבדיקת עירוב, לומד מהם את ההלכות המורכבות, בצורת סיפור מוחש, וגם מקרבים אל ההבנה, הידיעה והקיום.

באחד המקומות היה לחי שעמד על קיר נמוך, אמנם הוא היה מקרש שאינו מחובר כ"כ חזק, והיה כדאי להחליפו ללחי מברזל, אבל בכל זאת הוא מחובר טוב ועומד כך זמן רב. והנה הקיר שלפניו היה

ציקת בטון להגבת הקרקע לפני הלחי

נמוך, אך בכל זאת יש בו גובה ג' טפחים, וא"כ הלחי שעומד מעל הקיר, אינו עומד על קרקע הפתח, ויש לו דין מחיצה תלויה, [כנזכר לעיל בעמוד התאורה שעמד על יציאת הבטון]. הרב האחראי על העירוב, הוא ת"ח הבקי גם בהלכות עירובין, ומשמש כרב באותה שכונה, והוא שם לב לבעיה, ולשם כך הוא עשה פתרון של הגבת הקרקע הסמוכה לקיר, כדי שהלחי יהיה בתוך ג' טפחים לקרקע. והנה לא צריך להגביה את הקרקע עד לגובה הקיר, אלא רק עד תוך ג' טפחים [לתחתית הלחי, וכיון שהלחי עומד על הקיר, מספיק תוך ג' טפחים לראש הקיר]. אבל לא מספיק להגביה מעט בסמוך לקיר, אלא צריך שיהיה לפניו שטח מינימלי של רשויות שבת, שהם ד' טפחים על ד' טפחים, ולכן הוא עשה לפני הקיר שטח של חצי מטר על חצי מטר, ודוקא את התיקון הזה עשה בצורה טובה, עם יציאת בטון מסודרת יפה.

מעניין לציין שהוא הוסיף ועשה כבש לפני השטח המוגבה, בשיפוע פחות מתל המתלקט, כדי שיחשב כקרקע ישרה (ראה בתמונה. התמונה מחוץ לעירוב, והקיר המסתיר אינו מבפנים). וזאת מפני שיש מחלוקת בפוסקים בענין צירוף מחיצות שיש ביניהם שטח ישר של ד' טפחים, ברמ"א (סי' שני"א ס"ב) כתב ע"פ התרוה"ד שהשטח עושה הפסק, והמחיצות אינן מצטרפות. והגר"א חולק וסובר שמצטרפים אותן עד מרחק של ד' אמות [כדין תל המתלקט]. ולכן הרב האחראי על עירוב זה חשש לחומרא לשיטת הגר"א, שמא ההגבה של הקיר תצטרף עם הגבת הבטון, ויהיה ג' טפחים. לכן עשה ליציקה שיפוע פחות מתל המתלקט, שנחשב כקרקע ישרה, ואז הגובה נמדד רק ע"י הקיר. אמנם לא מקובל לחשוש לדעה זו.

עמוד שנטה מעט ועבר את הלחי

מקרה נוסף של עירנות מיוחדת של האחראים על עירוב שכונתי מצוין בעיר אחרת, שאחד מהעמודים התעקם מעט, ועדיין היה נראה ישר. אבל האברך

עמוד שהתעקם מעט ועבר את הלחי והוסיף קוש

האחראי על העירוב למד שיכול להיות נטייה קטנה שכבר פוסלת את הלחי, ומורידה את רמת כשרות העירוב. האחראי למד קצת לפני כן להשתמש במכשיר המיוחד של הבקבוק והשרשרת, והלך למדוד ומצא שאכן העמוד נוטה לכיוון הלחי ועובר אותו בשלשה ס"מ בלבד. מיד האחראי חיפש פתרון זמני, ומצא קרש ארוך, והצמיד אותו לפני הלחי, עם עוד חתיכת קרש ביניהם כדי להרחיקו מהעמוד, ועי"ז הקרש נמצא תחת החוט ומשמש ללחי כהלכה.

בעירוב, כדי שהם ידעו כיצד רוצים שיעשו אותו, היכן הלחי צריך לעמוד, אם היה יודע שהסיבה היא מחמת שהעמוד מוגבה, ודאי שלא היה מגביה את הלחי, ובנוסף הוא היה לומד גם למקומות אחרים, אם תהיה בעיה כזו שהלחי על כעין מדרגה מוגבהת.

צירוף יציקת בטון לתחתית העמוד

נידון נוסף ניתן לדון בעמוד זה, מדוע לא נחשיב גם את יציקת הבטון לעמוד, ויוצא שהעמוד מתחיל מהקרקע.

התשובה היא פשוטה, כיון שיציקה לבד אינה גבוהה י' טפחים, אלא צריך לצרף לה את העמוד עצמו שאינו משתווה ליציקה בקו ישר, ויש בזה דין פתחי שימאי שאינו כשר. מטעם זה העמידו לחי באותו עירוב, כיון שאין לצרף את היציקה עם העמוד.

עמוד תאורה שעמד מעל יציקת בטון נמוכה

מקום נוסף שנבדק בשבוע זה, שהיתה בעיה כזו, היה עמוד תאורה בקצה העיר שקשרו את החוט בצוואר הצר של העמוד, והעמוד עצמו היה העמוד של העירוב. ואף יש עליו מודעה שעד כאן גבול העירוב. העמוד עמד על גבי יציקת בטון נמוכה, כעשרים ס"מ, וזה לבד אינו פוסל אך מעליו יש תושבת שהיא מגביה את המושב של העמוד, וכיון שהיא מאוד שטוחה ומאוננת, איננה יכולה להחשב חלק מהעמוד, ואם נחשב את הגובה מהקרקע עד תחילת העמוד, יש בו 30 ס"מ שהם ג' טפחים, וא"כ יוצא שהמקום של תחילת העמוד גבוה מהקרקע של הפתח, ואינו כשר.

הבעיות מצויית בעמודי השמל ותאורה, והשיבות החלפת העמודים

מכל המקרים הנ"ל יש ללמוד עוד דבר אחד חשוב מאוד, המלווה את בודקי העירובים בהרבה מקומות, וגורם צער גדול ומכשול עצום רח"ל. יש הרבה סוגים של עמודי תאורה וחשמל, ובכל עמוד מצויים שאלות הלכתיות, שרבים ממתקני העירובים, אינם מעלים על דעתם, וגם אם התקינו אותם כהלכה, לא לוקחים בחשבון שאח"כ יכול להשתנות דבר קטן, והחוט יזוז בכמה ס"מ, או שהעמוד יתעקם כמה ס"מ, ויפסול עירוב של עיר שלימה.

חשוב מאוד לעורר ולדאוג להתקין עירובים בצורה מסודרת ע"י עמודים לפי התקן של התקנת עירוב, ולא לסמוך על פתרונות שאינם אחראיים כ"כ בשביל לשאת את המלטול של עיר שלימה.

עמוד השמל ששימש לעירוב ונפגע בתאונה

בין השאלות שהגיעו למוקד העירוב, היתה שאלה מעירוב בחו"ל שהשתמש בעמודי חשמל, באופן שהחוט היה קשור מעל גביו של העמוד ממש, ולכן לא עשו לחיים לפני העמודים, אלא הסתמכו על כשרות העמודים עצמם. באחד העמודים ארעה תאונה קשה, שרכב פגע בעמוד, והעמוד שהיה עשוי מעץ, התנפץ וכמעט נשבר. חברת החשמל שהגיעה למקום, עשתה

עמוד חשמל ששימש לעירוב ונשבר בתאונה

תיקון זמני עד שיעשו עמודים חדשים, וקשרה את העמוד בחבלים עבים וחזקים. יחד עם קרש תומך שאל הרב האחראי על העירוב, האם במצב כזה העמוד כשר, או שמא יש בו חשש של פתחי שימאי. כיון שהוא שבור והרוס.

ואכן במצב שהחוט עובר על מקום השבר, יש בזה את הדין של פתחי שימאי, שהרי זה ממש קרש הרוס, ויש בו חתיכות בולטות ושבורות. ואפילו בעץ עם בליטות שאינן שבורות, כתב

המשנ"ב (סי' שס"ג שעה"צ ס"ק י"ט ומשנ"ב ס"ק ק"ג) שעץ שקרוין וינגליש, שנעשה באופן זה שיש חיפופין בכולו, לדעת האוסרים בפתחי שימאי צריך להקפיד עליהם, א"כ כל שכן במצב שחתיכות בולטות מחמת שבאמת העמוד שבור. האחראי מצא מיד פתרון לאותה שבת, והעמיד לחיים לפני העמוד, מקרשים ישרים וטובים המכונים תחת החוט.

בדיקת עירובים שכונתיים טובים

במקביל לעירובים הפשוטים שבהם מתגלים כל הזמן בעיות חמורות ביותר, המעידות על אלפי אנשים שנכשלו רח"ל במלטול האסור, והצער והיגון הרובץ על העוסקים והבודקים מקומות אלו, גדול ועצום נערכו השבוע בדיקות גם בשני עירובים שכונתיים טובים, שלכל אורך הבדיקה היו כל הדברים עשויים כהלכה,

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגליון:

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM